

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO W RZESZOWIE

Departament Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego

Informacja dla Sejmiku Województwa Podkarpackiego o stanie ustaleń w sprawie adaptacji Zamku Lubomirskich w Rzeszowie na cele kulturalne

I.

Ministerstwo Sprawiedliwości widząc możliwość przekazania Zamku Lubomirskich na cele kulturalne, warunkuje to działanie wkładem zainteresowanych samorządów (miejskiego i wojewódzkiego) w budowę nowej siedziby Sądu Okręgowego. Tylko po jej wybudowaniu możliwe jest zwolnienie Zamku Lubomirskich i uruchomienie w nim nowych funkcji. Urząd Miasta Rzeszowa podtrzymuje chęć oddania działki i 10 mln zł na rzecz budowy nowej siedziby sądu, obwieszczając jednostronnie podobne wsparcie finansowe ze strony województwa podkarpackiego. Przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości oczekują pisemnego zobowiązania obu interesariuszy w tym względzie, tłumacząc to koniecznością podjęcia prac nad kształtem przyszłorocznego budżetu swojego resortu.

Zarząd Województwa uzależnił pisemne zobowiązanie do udziału w przedsięwzięciu od uprzedniego wykonania odpowiednich analiz budowlanych, technologicznych, adaptacyjnych, wreszcie koncepcyjnych.

Informację o takim kierunku działań – wykonanie w pierwszej kolejności kompleksowego rozpoznania kosztów, możliwości adaptacyjnych budynku wraz z wypracowaniem koncepcji konkretnej działalności kulturalnej na Zamku – Zarząd Województwa przekazał do Dyrekcji Sądu Okręgowego w Rzeszowie w październiku ubiegłego roku. Uznano, że do momentu wykonania studium niemożliwe jest przyjęcie (nawet wstępnych) zobowiązań i deklaracji finansowych.

II.

Departament Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego UMPW podjął w tym względzie działania rozpoznawcze i skierował zapytania w ww. sprawie do wybranych instytucji kultury samorządu województwa podkarpackiego (Muzeum Okręgowe, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna, Wojewódzki Dom Kultury) oraz do Departamentu Rolnictwa, Geodezji i Gospodarki Mieniem. Następstwem tego było spotkanie robocze dotyczące możliwości adaptacji Zamku Lubomirskich na cele

kulturalne. Z przedstawionych stanowisk i opinii wynika, że kwestia ta ma bardzo złożony charakter: od technicznych zagadnień modernizacji i utrzymania obiektu (warunki techniczne i prawne, koszty inwestycji i eksploatacji) po merytoryczny program wykorzystania budynku. Ten ostatni wymagałby stworzenia klarownej formuły wykorzystania Zamku do działalności kulturalnej. Koncepcja ta wymagałaby jej odpowiedniego zintegrowania z założeniami polityki kulturalnej interesariuszy takiego przedsięwzięcia, czyli poszczególnych samorządów. Kompleksowa formuła nie została do tej pory wypracowana.

III.

Cała idea ma również swoje wyzwania natury prawnej. Zwrócił na nie uwagę zespół prawny Urzędu Miasta, który jedyną formą przekazania kwot na budowę nowego budynku Sądu Okręgowego i przejęcia Zamku widzi w kupnie nieruchomości przez stronę samorządową (bez wskazania konkretnego podmiotu). Jest to stanowisko zbieżne z wstępnymi ustaleniami prawników Urzędu Marszałkowskiego i Sądu Okręgowego. Kwestia sprzedaży wiąże się zatem z koniecznością wykonania wyceny budynku przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Działania Prezydenta Rzeszowa oraz deklaracje ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości zakładały, że jedynym nowym przeznaczeniem Zamku Lubomirskich mogą być funkcje kulturalne. Po stronie samorządu województwa rozważano także inne rozwiązania, m. in. wykorzystanie budynku na potrzeby Urzędu Marszałkowskiego. Wariant ten został jednak oddalony z uwagi na czasochłonność oraz znaczne koszty adaptacji budynku, które według wstępnych ekspertyz specjalistów z Urzędu Marszałkowskiego, zbliżałyby całą kwotę do 100 mln złotych.

IV.

Równolegle prowadzone były działania, które z samorządu województwa podkarpackiego i jego jednostek organizacyjnych miały wyłonić zespół roboczy, który kierowałby i monitorował wykonywane analizy. Główne kierunki tej ostatniej to:

- 1) przegląd dotychczasowych działań, wraz z towarzyszącymi im analizami, zmierzających do nadania Zamkowi Lubomirskich nowych funkcji,
- 2) rozpoznanie i ocena technicznych, architektonicznych, konserwatorskich możliwości ulokowania w obiekcie innego sposobu użytkowania niż sądowiczy, z uwzględnieniem bieżących i przyszłych kosztów utrzymania budynku,

3) wypracowanie rekomendacji nowej formuły wykorzystania Zamku (administracyjna, kulturalna, naukowa bądź inna), realizowany we współpracy ze środowiskiem ekspertów i potencjalnych interesariuszy, wraz z odpowiednim bilansem szans i ryzyka,

4) integracja założeń programowych dotyczących nowych funkcji Zamku z strategicznymi kierunkami rozwoju Samorządu Województwa, Gminy Miasto Rzeszów i opcjonalnie pozostałych partnerów, pod kątem ewentualnego pozyskania funduszy europejskich na rzecz realizacji przedsięwzięcia,

5) określenie uwarunkowań prawnych związanych z projektem uruchomienia nowych funkcji na Zamku Lubomirskich, w trakcie jego realizacji, jak i po zakończeniu.

Wcześniej, przedstawiciele wojewódzkich instytucji kultury zgłosili do Departamentu, że generalnie nie widzą możliwości prowadzenia działalności kulturalnej w tym obiekcie w sposób zapewniający jakość i bezpieczeństwo działalności, przy efektywnym wykorzystaniu środków finansowych na przebudowę i eksploatację obiektu.

Istotna jest geneza powstania budynku sądu w obrębie murów: w 1902 roku podczas prac budowlanych podjęto decyzję o całkowitym wyburzeniu pozostałości zamku Lubomirskich. Budynek sądu został wybudowany od nowa na planie prostokątnym zbliżonym do historycznego obrysu zamku. Budynek miał pełnić przede wszystkim rolę sądu i do takich zadań został zaprojektowany (szerokie korytarze do przeprowadzania oskarżonych pod eskortą, dużo małych pomieszczeń do pracy „urzędniczej”). Historia pokazuje, że ta funkcja jest realizowana nieprzerwanie od ponad 100 lat. Mając to na uwadze, budynek pomimo reprezentacyjnej formy sugerującej „pałacową” proveniencję jest *de facto* budynkiem biurowym predestynowanym do obsługi zadań z zakresu administracji publicznej lub sądownictwa.

V.

Skład „komisji roboczej, pracującej nad wypracowaniem koncepcji kreatywnego zagospodarowania przestrzeni i otoczenia zamku”, powstawał następnie w ramach wspólnych ustaleń z Urzędem Miasta Rzeszowa, który w lutym br. zaproponował również swoich przedstawicieli. Formowana grupa pracowników obu samorządów, dyrektorów miejskich i wojewódzkich instytucji kultury (teatr, galeria, BWA, Estrada),

3) wypracowanie rekomendacji nowej formuły wykorzystania Zamku (administracyjna, kulturalna, naukowa bądź inna), realizowany we współpracy ze środowiskiem ekspertów i potencjalnych interesariuszy, wraz z odpowiednim bilansem szans i ryzyka,

4) integracja założeń programowych dotyczących nowych funkcji Zamku z strategicznymi kierunkami rozwoju Samorządu Województwa, Gminy Miasto Rzeszów i opcjonalnie pozostałych partnerów, pod kątem ewentualnego pozyskania funduszy europejskich na rzecz realizacji przedsięwzięcia,

5) określenie uwarunkowań prawnych związanych z projektem uruchomienia nowych funkcji na Zamku Lubomirskich, w trakcie jego realizacji, jak i po zakończeniu.

Wcześniej, przedstawiciele wojewódzkich instytucji kultury zgłosili do Departamentu, że generalnie nie widzą możliwości prowadzenia działalności kulturalnej w tym obiekcie w sposób zapewniający jakość i bezpieczeństwo działalności, przy efektywnym wykorzystaniu środków finansowych na przebudowę i eksploatację obiektu.

Istotna jest geneza powstania budynku sądu w obrębie murów: w 1902 roku podczas prac budowlanych podjęto decyzję o całkowitym wyburzeniu pozostałości zamku Lubomirskich. Budynek sądu został wybudowany od nowa na planie prostokątnym zbliżonym do historycznego obrysu zamku. Budynek miał pełnić przede wszystkim rolę sądu i do takich zadań został zaprojektowany (szerokie korytarze do przeprowadzania oskarżonych pod eskortą, dużo małych pomieszczeń do pracy „urzędniczej”). Historia pokazuje, że ta funkcja jest realizowana nieprzerwanie od ponad 100 lat. Mając to na uwadze, budynek pomimo reprezentacyjnej formy sugerującej „pałacową” proveniencję jest *de facto* budynkiem biurowym predestynowanym do obsługi zadań z zakresu administracji publicznej lub sądownictwa.

V.

Skład „komisji roboczej, pracującej nad wypracowaniem koncepcji kreatywnego zagospodarowania przestrzeni i otoczenia zamku”, powstawał następnie w ramach wspólnych ustaleń z Urzędem Miasta Rzeszowa, który w lutym br. zaproponował również swoich przedstawicieli. Formowana grupa pracowników obu samorządów, dyrektorów miejskich i wojewódzkich instytucji kultury (teatr, galeria, BWA, Estrada),

przedstawicieli rzeszowskiego środowiska naukowego, artystycznego, dziennikarskiego odbyła wizję lokalną na Zamku Lubomirskich (kwiecień 2017), celem podjęcia wspólnego namysłu nad ewentualną koncepcją jego adaptacji na rzecz kultury.

Poszukiwania nowej formy zagospodarowania Zamku zawężił obecny na spotkaniu przedstawiciel Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Przedstawił on opinię, z której wynikało, że obiekt jest wpisany do rejestru zabytków jako zabytkowy budynek sądu, konsekwencją czego jest bardzo niewielka możliwość ingerencji w strukturę budynku, np. wyburzanie ścian celem pozyskania większych przestrzeni wystawienniczych bądź też sal widowiskowych (koncerty, spektakle itp.). Konkluzją roboczej dyskusji było stwierdzenie, że budynek nie nadaje się na cele wystawiennicze, muzealne czy też na potrzeby spektakli teatralnych, zaś warunki stawiane przez Konserwatora znacząco ograniczają możliwości adaptacji i modernizacji budynku.

Na podstawie tych wniosków oraz zważywszy na obiekty ograniczenia Urząd Miasta Rzeszowa przygotował koncepcję utworzenia Europejskiej Akademii Sztuki (opis w załączeniu). Koncepcja została przesłana do Departamentu Kultury UMWP przez Wydział Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Rzeszowa w dniu 12 czerwca 2017 roku.

VII.

8 czerwca br. do Urzędu Marszałkowskiego wpłynęło pismo Wiceministra sprawiedliwości Pana Patryka Jakiego zaadresowane do Marszałka Władysława Ortyła i Prezydenta Tadeusza Ferencza, w którym wyraził on zaniepokojenie ciągłym brakiem wiążących decyzji i zobowiązań Prezydenta Miasta i Marszałka Województwa Podkarpackiego ws. pozyskania Zamku na cele kulturalne, a co za tym idzie partycypacji w budowie nowej siedziby rzeszowskiego Sądu Okręgowego. Jak wspomina w piśmie Minister Jaki chodzi o przekazaniu gruntu oraz kwoty w wysokości 20 milionów złotych (każdy z samorządów po 10 mln złotych). Minister poprosił również o przekazanie ostatecznego stanowiska w tej sprawie do dnia 30 czerwca, co ma związek z sygnalizowanym już planowaniem budżetu na 2018 rok.

VIII.

Należy zauważyć, że deklaracja zaangażowania 10 milionów złotych przez każdy z samorządów nie została oficjalnie potwierdzona przez Zarząd Województwa, lecz ma jedynie charakter medialny. Zgodnie z dotychczas utrzymywanym stanowiskiem władz województwa, nie wykluczają one w przyszłości udziału w wykorzystaniu Zamku Lubomirskich do działalności kulturalnej, jednak uzależniają to od wykonania dla tego budynku szczegółowej analizy inwestorskiej – budowlanej, finansowej, prawnej. Zarząd Województwa nie podjął do tej pory żadnych zobowiązań i deklaracji, gdyż wyniki tych analiz mają wyłącznie wstępny charakter, zaś idei adaptacji Zamku do celów kulturalnych ciągle nie towarzyszy szczegółowa koncepcja i formuła – dotychczas podane mają raczej charakter wątków do dyskusji.

WICEMARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA

Bogdan Romaniuk

DYREKTOR DEPARTAMENTU
Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Aleksander Konopek

KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA ZAMKU LUBOMIRSKICH W RZESZOWIE

1. Nazwa robocza instytucji: Europejska Akademia Sztuki
2. Funkcja: interdyscyplinarne centrum kultury, akcelerator kultury, największy w Polsce ośrodek rezydencyjny, w którym prowadzone będą warsztaty artystyczne przez mistrzów zapraszanych z całego świata i realizowany będzie program rezydencji artystycznych dla artystów z Polski i zagranicy.
3. Działalność instytucji: w zamku funkcjonować będą pracownie jednego autora reprezentujące różne formy sztuki, muzykę, malarstwo, grafikę, sztuki wizualne, teatr, fotografia itp., w których artyści samodzielnie bądź pod okiem mistrzów w ramach programu stypendialnego rozwijać będą swoje artystyczne umiejętności. Rezydencje finansowane będą przez instytucje rządowe (MKiDzN, MSZ, Instytut Mickiewicza, NCK itp.), samorząd województwa, miasto, uczelnie i mecenasów kultury. O program rezydencji starać będą się mogli artyści z całego świata w ramach otwartego konkursu, część stypendystów wybierana będzie w ramach programu wymiany przez rzeszowskie uczelnie. W zamku udostępnione zostaną także pracownie na potrzeby lokalnych twórców, uczniów szkół muzycznych i studentów Wydziału Muzyki i Sztuki. Ośrodek w ten sposób stworzy doskonałą przestrzeń dla rozwoju środowiska artystycznego Rzeszowa i Podkarpacia w oparciu o wymianę międzynarodową. Zamek będzie także miejscem koncertów, specjalnie do tego zaaranżowana zostanie także przestrzeń dziedzińca, m.in. zamontowana zostanie konstrukcja szklanego zadaszenia. Dla koncertów kameralnych wykorzystywane będą pozostałe pomieszczenia zamku.
4. Na parterze zamku zaaranżowana zostanie pracownia fotografii Edwarda Janusza, z możliwością robienia sobie pamiątkowych zdjęć, a wokół niej rozmieszczone zostaną pracownie fotografików współczesnych. Na tym poziomie w sposób interdyscyplinarny prezentowana będzie również stała wystawa fotografii ze szklanych negatywów Edwarda Janusza, których Muzeum Okręgowe w Rzeszowie i Galeria Fotografii posiada aż 33 tys. oraz odkrycia archeologiczne związane z historią Rzeszowa.

DYREKTOR DEPARTAMENTU
Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego
Aleksander Konopek
Aleksander Konopek